

Zasjedanje prvog višestranačkog hrvatskog sabora (30. Svibanj 1990.) – početni impulsi „dugog putovanja“ Republike Hrvatske prema europskoj uniji

Prof. dr. sc. Budislav Vukas, ml.

Katedra za povijest prava i države, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

***Sažetak:** Mnogo je radova, rasprava ili analiza u posljednjim desetljećima napisano o odnosima Republike Hrvatske i Europske unije, o procesima njezine demokratizacije, gospodarskog i institucionalnog približavanja i harmoniziranja njezinog pravnog sustava s onim EU. Tako je znameniti hrvatski analitičar međunarodnih ekonomskih odnosa dr. Mladen Staničić proces približavanja RH EU nazvao «dugim putovanjem». Kada razmotrimo sve izazove koje su stajale pred politikom svih hrvatskih vlada, počev od temeljnih vanjskopolitičkih ciljeva proglašenja državne neovisnosti, očuvanja i obrane državne suverenosti (u specifičnim okolnostima jugoslavenske krize), preko imperativa opće demokratizacije, procesa oblikovanja civilnog društva i tranzicije hrvatskoga gospodarstva, te institucionalnih reformi, to je «putovanje» bilo uistinu dugo i «teško», kako ga je autor ovog rada i sam nazvao u jednom radu s njemačkim pravnim znanstvenikom i odvjetnikom dr. Geraldом Sanderom. Ono je možda bilo i najteže u usporedbi s drugim novim državama članicama Unije.*

Na početku tog «dugog» putovanja stoji, sada već povijesno zasjedanje Hrvatskoga sabora, 30. svibnja 1990., prvog višestranačkog i demokratskog Sabora nakon njegove uloge u institucionalnoj organizaciji SR Hrvatske u okvirima socijalističkog državnopravnog uređenja, definiranog jugoslavenskim ustavnim i političkim sustavom.

Glavni je cilj ovoga rada (priopćenja) prikazati to povijesno zasjedanje, u prijelomnim trenucima velikih promjena čitavoga sustava međunarodnih odnosa, te okolnostima raspada jugoslavenske državne zajednice. Autor će u radu naznačiti kako je ovaj Sabor, iako nije usvojio neke važnije državnopravne odluke, kao dominantni vanjskopolitički cilj Republike Hrvatske, isticao njezine nakane približavanju tadašnjoj EEZ, ukazavši na povijesnu pripadnost Hrvatske Europi.

Povijesni okvir

Najsažetiji pogled na hrvatsku povijest i za onog koji je ne poznaje u detalje, upućuje na zaključak kako je vrijeme prijelaza osme u devetu dekadu XX. stoljeća, te zbivanja samog njezinoga početka prožeto iznimno dinamičnim i brojnim događanjima. U samo nekoliko godina Hrvatska će od države članice jugoslavenske federacije postati samostalna država, međunarodnopravno priznata od svih relevantnih čimbenika međunarodne zajednice, s potpuno izmijenjenim i novim vanjskopolitičkim ciljevima. Ulazak Republike Hrvatske u EEZ, njezino redefiniranje kao zemlje članice zapadnoga svijeta i transatlantskog sustava sigurnosti, postat će temelj ukupne državne vanjske politike. Taj put hrvatske tranzicije, kako u političkom, državnopravnom, gospodarskom, vanjskopolitičkom i drugom aspektu bio je iznimno specifičan i izazovan, sasvim poseban u usporedbi sa gotovo svim državama srednjoeuropskog i jugoistočnoeuropskog kruga.

Hrvatska je u kasnim osamdesetim godinama u sasvim specifičnom političkom, gospodarskom, pa i državnopravnom položaju u odnosu na države srednjeeuropskoga konteksta. Na nju se načelno reflektiraju opća zbivanja, koja uobičajeno podvodimo pod trendove „pada Berlinskog zida“, no konjunktura hrvatskih društvenih i gospodarskih karakteristika sasvim je osobita.¹ Uz brojne neriješene prijepore u segmentima društvenih odnosa i velike gospodarske krize, pred tadanjim hrvatskim političkim vodstvom pojavljuju se veliki izazovi u unutarjugoslavenskim odnosima, uzrokovanih djelovanjem srpskog nacionalističkog pokreta. Po stajalištima dominantnih motritelja tadanjeg političkog miljea u Hrvatskoj takvo državno-partijsko vodstvo, iako je započelo s određenim liberalnijim smjerom u odnosu na prethodna komunistička iskustva, ipak nije bilo u stanju suočiti se s ukupnosti novonastale situacije. Važno je napomenuti kako je dodatna otegotna okolnost i činjenica što Hrvatska, za razliku od Poljske, Mađarske, pa i Slovenije, nema razvijenu organiziranu „podzemnu“ oporbenu strukturu, ili skupine. Oporbena misao okovana je imperativom hrvatske šutnje, koja popušta, no ne toliko da stvara organiziranu kulturnu ili političku neformalnu oporbu režimskoj strukturi.

Val demokratizacije i popuštanja ipak zahvaća i samo hrvatsko komunističko vodstvo, koje je sada primorano na definiranje novoga smjera svoje politike. U tom kontekstu valja sagledati i zbivanja s kraja 1989. godine kada je 10. prosinca Predsjedništvo CK-SKH donijelo odluku o raspisivanju općih izbora na svim razinama na području Hrvatske. Ova će odluka bitno determinirati sve buduće događaje i odrediti ukupnost daljnjih političkih kretanja u Hrvatskoj. Značenje ove odluke, iako na prvi pogled logične, moramo sagledavati

---

¹ O glavnim pravno-povijesnim shemama i procesima raspada komunističkih sustava u državama Srednje i Jugoistočne Europe, s glavnim referencama na domaću i inozemnu literaturu autor ovog rada opsežnije piše u: VUKAS, B., ml. «Pravno-povijesne reference u ustavnim preambulama država srednje i jugoistočne Europe u postkomunističkom razdoblju», Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 63, Svezak 5 i 6, Zagreb, 2013, str. 1235 i dalje

u suglasju sa svim okolnostima vremena, pri čemu se dakako misli na nejasne konstelacije tadanjih međunarodnih odnosa, ali ponajviše na velikosrpski pokret koji je u sprezi s JNA, difamantno se zalažući za obranu Jugoslavije, sve agresivnije isticao svoje nacionalističke ciljeve.²

Novi veliki korak na putu raspadanja Jugoslavije i aktualizaciji hrvatskih nacionalno-državnih ciljeva bio je urušavanje još jednog stupa na kojemu se temeljila jugoslavenska država. Bio je to slom SKJ na njegovom 14. kongresu. Početkom 1990. Miloševiću i njegovim velikosrpskim saveznicima u okvirima SKJ nije uspjelo izboriti reforme Partije, dakako po njima prihvatljivim modelima, pa je daljnji tijek kongresa uvjetovao napuštanje najprije slovenskog, a zatim i hrvatskog izaslanstva, čime je zapravo komunistička stranka u Jugoslaviji prestala postojati.

Događanja u Hrvatskoj početkom 1990. mogu se odrediti kao novi nacionalni pokret, koji je težio redefiniranju svih odnosa u jugoslavenskoj zajednici, ili stvaranje samostalne demokratske države, kompatibilne zapadnoeuropskim primjerima. Unatoč pojave brojnih političkih stranaka, s najrazličitijim ideološko-političkim predznakom, većina je stranaka ukazivala na nužnost potpune zaštite hrvatskih državno-nacionalnih interesa u okvirima novonastale situacije, okvirima sada već jugoslavenske krize. Neke od njih, iako to nisu u svojim programima izrazito naglašavale, imale su za svoj cilj stvaranje nezavisne i samostalne hrvatske države. Tim se trendovima priključuje i SKH, mijenjajući svoj ukupni ideološki koncept, svrstavajući se u red novih europskih socijaldemokratskih političkih stranaka. Predvodio ga je političar mlađe generacije hrvatskih komunista Ivica Račan, koji je i sam bio predvodnikom umjerenije opcije Centralnog komiteta Partije. Predizborna politička arhitektura SR Hrvatske, u proljeće 1990. godine, sadržavala je tri dominantne političke skupine, okupljene, oko, sada legaliziranih političkih stranaka. Sve su stranke suočene s vrlo kratkom predizbornom promidžbom, što su neki politički analitičari pripisivali namjeri reformiranih komunista da se očuvaju na vlasti.

Pored reformiranih komunista, najprepoznatljivija, i kasnije će biti potvrđeno, od birača najprihvaćenija politička opcija toga vremena bila je ona koju je predstavila Hrvatska Demokratska Zajednica (HDZ), osnovana nakon mnogobrojnih priprema i inicijativa, 17. lipnja 1989. u ilegali zbog prethodne zabrane od strane vlasti. Temeljeći svoj politički program na spoju svih pozitivnih sastavnica i iskustava hrvatske povijesti, ukazujući na

---

² Nakon Memoranduma SANU 1986. godine te uspona Miloševića, slijedi iznuđivanje ostavki pokrajinskih rukovodstava na Kosovu i Vojvodini, a opasnost velikosrpsstva zahvaća i ostale republike u Jugoslaviji u kojima oni žive. Posebnu polemiku u hrvatskoj javnosti tada izazivaju javni nastupi Dobrice Čosića, (kasnije i predsjednika Savezne Republike Jugoslavije) te brojnih drugih predstavnika velikosrpske inteligencije, a mjesto iskazivanja njihovih stajališta su tzv. mitinzi. Ta i druga zbivanja opisuje Dubravko Jelčić, vidi: JELČIĆ, D., Dnevnik od rujna do rujna 1989./1990, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1991.

značenje hrvatskog naroda i njegovih nacionalnih interesa i prioriternih ciljeva, Franjo Tuđman, osnivač stranke, vrlo je brzo uspio pridobiti brojne glasače. Njegov politički program prihvaćaju najrazličitije društvene grupe, od pristalica ljevice pa do desnice, od građanstva do inteligencije, i dijaspore, te taj pokret postaje najodlučniji u promociji reformskih i općenacionalnih vrijednosti i iznošenju novih ciljeva buduće hrvatske politike.³

Treća je grupacija hrvatske političke predizborne arene 1990. skupina stranaka naglašenije liberalno-demokratske opcije, s jasnim nacionalnim atribucijama, u čije se vodstvo uključuju više skupina političara slomljenog Hrvatskog proljeća iz 1971. No glavni protagonisti te Koalicije nisu bili kandidati na izborima, iako su nastupali u predizbornoj promidžbi. Bila je to Koaliciju narodnog sporazuma, u kojoj su posebno mjesto zauzimali, prva oporbena skupina stvorena pod okriljem tadašnjeg Socijalističkog saveza radnog naroda Hrvatske - Hrvatska socijalno liberalna stranka (HSLŠ). Njezini su prepoznatljivi čelnici bili Dražen Budiša i Vlado Gotovac. Bile su tu još Hrvatska socijalno demokratska stranka Antona Vujića, Hrvatska narodna stranka, Hrvatska seljačka stranka. Neki su analitičari iz toga, ali i kasnijeg vremena isticali kako je ta politička grupacija, predstavljena s dr. Savkom Dapčević Kučar i Mikom Tripalom zbunjivala birače.⁴

Od manjih političkih grupacija, među mnogim novoosnovanim strankama svakako valja spomenuti stranke koje bi u uobičajenom političkom spektru zauzimale nešto desnije pozicije (iako je u tom povijesnom trenutku teško govoriti rječnikom stabilizirane političke arene). To su hrvatske nacionalne stranke, poput Hrvatske demokratske stranke Marka Veselice, stranke koje su predstavljale pravašku opciju. Analizirajući osnivačke akte Istarskog

---

³ Programska osnovica Hrvatske demokratske zajednice temeljena je i na povijesnoj viziji Franje Tuđmana. Nju je Tuđman generirao tijekom svojega života u njegovim glavnim znanstvenim napisima te ukupnom radu kao direktora Instituta za historiju radničkog pokreta. Ta je politička vizija temeljena na pozitivnim sastavnicama Starčevićevskog državotvorstva, Radičevštine, te pozitivnim postignućima hrvatske antifašističke ljevice, sa naglašenim odlučnim ciljem, stvaranjem suverene hrvatske nacionalne države sukladno kriterijima međunarodne zajednice. Sadržaj te političke ideje je i revalorizacija značenja i uloge hrvatskoga iseljeništa u prošlosti i danas, te politika pomirbe između suprotstavljenih strana u svim hrvatskim povijesnim sukobima, u cilju stvaranja političkog jedinstva hrvatskoga naroda. Snažno je naglašen i koncept demokratske i socijalne države, te slobode poduzetništva, te u cjelini izgradnje moderne hrvatske države u zajednici zemalja slobodnoga svijeta. Vidjeti programske dokumente Hrvatske demokratske zajednice. Vidi primjerice: HUDELIST, Darko, „Tuđman – biografija“, Profil, 2004

⁴ Vidjeti primjerice više novinskih analiza iz hrvatske, godine 2010., uz dvadesetu obljetnicu demokratskih promjena u Hrvatskoj: «20 godina demokratskih promjena», feljton, Pogled, Novi list, veljača, svibanj 2010 i sl. Zanimljivo je dodati kako mnogi od izjava o tadašnjim političkim zbivanjima pokazuju kako je Franjo Tuđman pozivao čelnike Koalicije da mu se pridruže na sličnim načelima. Tako je u prvim popisima osoba koje je kanio pozvati u Hrvatski demokratski zbor (prijedlog naziva za HDZ) bilo ime Dražena Budiše. Poznato je da je Tuđman u više navrata bez uspjeha kontaktirao i dr. Savku Dapčević Kučar. Neki od političkih čelnika stranaka Koalicije, bili su spremni na državnu pravnu i ekonomsku reformu, bez jasnog isticanja cilja stvaranja suverene hrvatske države.

demokratskog saveza⁵, teško je određiva njegova politička pozicija tadašnje spektra. Tu su i manje stranke koje su okupljale zagovornike opstojnosti jugoslavenske države, s nešto manjim demokratskim intervencijama.

Valja napomenuti i stranke srpskog naroda u SRH. Dio Srba u Hrvatskoj 1990. priklanja se Srpskoj demokratskoj stranci, koja je dominantna politička grupacija u sustavu političke infrastrukture inspirirane velikosrpskom idejom. Dio hrvatskih Srba ostao je lojalan Savezu komunista i hrvatskoj državi, ali su se pojedini istaknuti pripadnici srpskog naroda aktivno uključili u rad političkih stranaka, s takozvanim hrvatskim predznakom.

Valja istaknuti kako je 1990. godina označena novim zamasima pluralizma, koji su se manifestirali u tendencijama naglašenih medijskih sloboda, obnovi mnogih nacionalnih udruga s elementima tradicije, značajnom ulogom Katoličke crkve, obnovom rada Matice Hrvatske i slično. No, daljnji dublji pogledi u svu slojevitost te 1990. godine, ne mogu biti dio ovog rada.

Nakon odluka partijskog vodstva uslijedilo je raspisivanje općih izbora za Sabor SRH. Višestranačje je uvedeno ustavnim amandmanima od 14. i 15. veljače, a odluku o njihovu raspisivanju donio je predsjednik Sabora Anđelko Runjić 23. veljače 1990. Tako su raspisani prvi višestranački demokratski izbori u Hrvatskoj nakon Drugog svjetskog rata.

Izbori su održani u dva kruga, 22. travnja i 6. svibnja 1990. prema većinskom izbornom sustavu. Na izborima pobjeđuje HDZ, dok je Savez komunista Hrvatske-Stranka demokratskih promjena postala oporbenom strankom. Izborni neuspjeh doživjela je i treća politička snaga u Hrvatskoj, Koalicija narodnog sporazuma.⁶ Izbori koji su protekli na razini najprihvatljivijih primjera razvijenih zapadnoeuropskih demokracija otvorit će novu stranicu u svekolikoj hrvatskoj povijesti.

Burne su i intenzivne svekolike rasprave i prijepori u mnogim skupinama hrvatskoga društva, kao i dinamični diskursi hrvatskih i slovenskih političkih intelektualnih elita.

---

⁵ Osnivačke akte ove stranke autor ovog rada dublje je analizirao u svojoj doktorskoj disertaciji, razlažući nove odrednice hrvatsko-talijanskih odnosa. Vidi: VUKAS, Budislav, „Državnopravni status tršćanskog područja 1947. – 1954.“ – Doktorska disertacija, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2006., str. 321 - 323

⁶ Rezultati za Društveno-političko vijeće Sabora SRH bili su slijedeći: HDZ je dobila 1 214 958 glasova, SKH-SDP 1 012 732 glasa, dok je KNS dobila 429 567 glasova. Na primjeru ovog vijeća Sabora najbolje možemo uočiti izborne omjere glasova između stranaka. Većinski izborni sustav uvjetovao je međutim još izrazitiju prednost HDZ, pa je on dobio oko 60% glasova ukupno. O pogledu na ove izbore sa politološkog motrišta vidi: GRDEŠIĆ, Ivan, et.al., „Hrvatska u izborima'90“, Algebra, Zagreb, 1991. O izbornim rezultatima i kasnijim odrednicama hrvatske politike i parlamentarizma vidi i: KASAPOVIĆ, Mirjana, et. al., „Hrvatska politika 1990. – 2000 – izbori, stranke i parlament Zagreb, Hrvatska politologija, Zagreb, 2002.

Jugoslavenska politička scena, svojom naglašenom heterogenosti pokazuje svu složenost stanja, ali i ukupne konstrukcije jugoslavenske države. U tom se vremenu, već samo listajući ukupni hrvatski tisak, i prateći sve brojniju memoarsku literaturu mogu zapaziti vrlo žustre rasprave i polemike, što ih je omogućio novi demokratski milje, koji zamjenjuje dotadanji, načelno jednosmjerni imperativ koncepta javnog mišljenja. Vrijeme je to, reći će akademik Fabrio «uminuća komunizma», vrijeme koje preispituje većinu dotadanih vrijednosti, ponovno ih vrjednujući i ocjenjujući, ali i vrijeme progovaranja o nekim do tada zataškavanim činjenicama i istinama, ne samo iz prošlosti hrvatskoga naroda; primjerice. interes sa montirani komunistički sudski progon kardinala Stepinca, Bleiburške žrtve, neke istine o novijoj povijesti iz Drugog svjetskog rata motre se s drugačijih pozicija... (o tome govore i novoobjavljeni naslovi znanstvenih i memoarskih knjiga, kao i novinski napisi i feljtoni, npr. Vjesnik). Javnost se bavi i temama o demokraciji, ljudskim pravima, nužnošću gospodarske reforme (s obzirom da ekonomska kriza baš u to doba doseže vrhunac, ali i onim temama o nužnosti radikalnijeg gospodarskog preustroja. Sve se češće spominje europska ideja, i vrijednosti koje promiču europske institucije (Europska zajednica, Vijeće Europe, KESS), što zamjenjuje dotadanji koncept nesvrstavanja, kao dominantni u jugoslavenskim vanjskopolitičkim ciljevima i perspektivama.

O tome svjedoče stajališta koja izražavaju neki visoki dužnosnici jugoslavenske politike s reformskim i demokratskim smjerom. Tako dr. Janez Drnovšek, predsjednik Predsjedništva SFRJ (1989. – 1990.), nakon zapaženih nastupa na beogradskom Summitu nesvrstanih u rujnu 1989., sve više govori o nužnosti traženja budućnosti za Jugoslaviju u okrilju europskih institucija. Potkraj svojega jednogodišnjega mandata on posjećuje Vijeće Europe u Strasburgu, gdje se govori o prijamu Jugoslavije u tu organizaciju tijekom 1991., a važnost europske ideje u kreaciji vanjskopolitičkih ciljeva Jugoslavije objašnjava u interviu Novom listu (14. svibnja 1990.) Drnovšek tada objašnjava složenost prijama Jugoslavije u EFTU, a kao uvjeti prijama u Vijeće Europe spominje provedbu višestranačkih izbora na saveznoj razini, te zaštitu ljudskih prava u Jugoslaviji. Kriteriji za ulazak Jugoslavije u Europsku zajednicu još su složeniji, obzirom na ekonomske različitosti i nekompatibilnosti jugoslavenske privrede s onom država-članica Europske zajednice. Drnovšek drži da bi, u političkom kontekstu, ulazak Jugoslavije mogao stabilizirati političku krizu, na koju bi se tada nadovezala ekonomska reforma, te bi europska perspektiva Jugoslavije kao cjeline možda prevenirala međunacionalne sporove. No zbivanja koja će uslijediti, jasno su ukazivali da su ti ciljevi, unatoč fragmentiranih pokušaja reforme federacije i njezinog gospodarstva, bili zapravo u potpunosti nemogući.⁷

---

⁷ Novi list, 14. svibanj 1990., o odnosima Jugoslavije i Hrvatske s EEZ vidi primjerice: ERENST – SUNKO, Zrinka, OBADIĆ, Ivan, MARELJA, Miran, »The Legal Basis of Trade and Cooperation Between EEC and Yugoslavia – ‘Pre-history’ of Bosnia and Herzegovina Accession to the European Union«, u: *2nd International Conference ‘Economic System of the European Union and Accession of Bosnia & Herzegovina*, [bez oznake urednika]. Travnik: Sveučilište/Univerzitet Vitez, 2013., str. 244-264. Objavljeno u obliku CD-a. ISBN 978-9958-641-10-7.; VUKAS, Budislav, ml., »Europska zajednica i

Ustavnopravni položaj Hrvatskog sabora prema ustavima SFRJ i SRH iz 1974. godine

Za povijest hrvatske državnosti uloga hrvatskog Sabora ima ključno značenje. Sabor je u kontinuitetu, još od vremena srednjovjekovnog izrastanja hrvatske države njezin kontinuirani i temeljni tvorac, bez obzira na povremene specifičnosti i kompleksnosti njegovih nadležnosti i suodnosa s hrvatskim (državnim ili autonomnim) organima vlasti ili suodnosa s organima vlasti složenijih državnopravnih zajednica. Sabor je opstao kao zaštitnik hrvatske državnosti i u razdoblju od 1790 – 1848. Novi je građanski i djelom demokratski sabor XIX. stoljeća postavljao temelje modernih institucija građanske Hrvatske, a potpuno je slomljen jedino u kraćem razdoblju jugoslavenskog velikosrpskog pseudoparlamentarizma (1921.- 1929.) te diktature s nekim ustavnim tendencijama (1929. – 1941.). Kompromitirajući ideju hrvatske državnosti za osnutkom Sabora pokušavala je u nekoliko posegnuti i vlast NDH, no temelji novog hrvatskog sabora stvoreni su u ZAVNOH-u, koji će se od prvih privida demokratskog antifašističkog predstavništva hrvatskoga naroda pretvoriti u skupštinu po uzoru na sovjetski Staljinovski ustavni model, počev od prvog hrvatskog ustava u formalnom smislu 1947. godine.

Vraćajući se početnoj tezi o hrvatskoj državnosti, valja navesti kako u čitavom razdoblju od formiranja nove vlasti u Jugoslaviji 1945. Hrvatska postoji kao država, koja u slijedu federativno uređene državne zajednice, dio svojega suvereniteta prenosi na federaciju. Iako to praksa, s obzirom na specifičnosti jugoslavenskog državno-partijskog i društvenog sustava ne pokazuje, Hrvatska je u svim svojim ustavima (od 1947. g.) definirana kao država, a tako je načelno definiraju i savezni ustavi.⁸

Upravo na tragu tendencije većeg izražavanja republičke državnosti su i ustavna rješenja predviđena Ustavom SFRJ iz 1974., koji je, ne samo u pravnim krugovima dobio atribut «Konfederalni ustav». Tako je republika, prema članku 3. saveznoga Ustava definirana kao «država, zasnovana na suverenosti naroda i na vlasti i samoupravljanju radničke klase...»⁹, što dakle ukazuje na suverenost hrvatskog naroda, s pravom na samoodređenje i izlazak iz federacije. Sukladno tim ustavnim odredbama i novim načelima federalizma, republika sada dobiva širi djelokrug svojega odlučivanja, a tu su i neke ovlasti iz djelokruga jugoslavenskih

---

Konferencija o Jugoslaviji u vremenu početaka internacionalizacije jugoslavenske krize – posljednji pokušaj spašavanja jugoslavenske zajednice», Rijeka, Godina IX., Svezak 2., Rijeka, 2004., str. 103 - 109

⁸ O tome vidi detaljnije: VUKAS, Budislav, ml., «O hrvatskoj državnosti u vremenu 1945. do 1992», Vladavina prava, Zagreb, 2001., God. V., Br. 1., str. 7-24; MANGOVSKI, Petar, L., «Suverenost republika u ustavnom sistemu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije», Jugoslavenska revija za međunarodno pravo, Br. 3, Beograd, 1969., str. 409-417

⁹ Jugoslavija, SRF, Ustav SFRJ, Službeni list SFRJ, br. 9/74.

međunarodnih odnosa.¹⁰ U okolnostima jasnijeg pravnog definiranja republičke državnosti¹¹ i uloga njezinih državnih organa dobila je veće značenje, pa tako i Sabora SRH.

Sabor SRH slijedi ideološki imperativ saveznog ustavnog uređenje, te se u svojoj organizaciji i djelokrugu mora pridržavati osnovnih saveznih političkih i ustavnih načela. Tako je Sabor kreiran na principima tzv. skupštinskog sustava, a pored uloge najvišeg organa vlasti Republike, te uloge osnovnog nositelja prava i dužnosti Republike, Sabor je i središnji organ samoupravnog sustava, kao osnovnog koncepta društvenog organiziranja u državi. Ta osnovna ustavna načela na kojima je ustavno predviđen rad Sabora, uzrokuju i poseban institucionalan ustroj te nadležnosti hrvatskog parlamenta u tom razdoblju. Nadležnost Sabora predviđaju članci 350. i 351. Ustava SRH. Posebno je za argumentaciju hrvatske državnosti važna nadležnost Sabora, kojom je on ovlašten na promjenu Ustava SRH, a daje i suglasnost na izmjene Ustava SFRJ. (ovo drugo je element konfederacije). Daljnji djelokrug nadležnosti Sabora slijedi uobičajenu nadležnost nekog zakonodavnog tijela¹², a specifična je jedino njegova nadležnost u smislu samoupravnog društvenog i političkog sustava.¹³

Tom osnovnom konceptu ustavne vizije i nadležnosti Sabora odgovara i njegova struktura. Tako je Sabor SRH imao tri ravnopravna vijeća: Vijeće udruženog rada, Vijeće općina i Društveno-političko vijeće. Način rada ovako vrlo složeno organiziranog parlamenta, koji mora zadovoljiti vrlo kompleksne zahtjeve ideologije socijalizma i samoupravljanja vrlo je složen, no ukratko, vijeća mogu djelovati na jedan od četiri načina: a) samostalno djelovanje pojedinog vijeća, b) ravnopravno djelovanje bilo kojih dvaju vijeća (u obzir dolaze sve kombinacije), c) ravnopravni djelokrug svih triju stalnih vijeća i d) zajednički djelokrug svih triju vijeća. U saborskom radu mogu sudjelovati i tijela tzv. Samoupravne interesne zajednice, sukladno potrebama, a u skladu s ustavnim ovlastima. Ustav SRH vrlo detaljno predviđa nadležnosti iz svih izloženih modaliteta rada Sabora. Ovdje treba napomenuti da su ključne odluke stvaranja samostalne i suverene Republike Hrvatske, donošane prema načinu

---

¹⁰ Vidi npr. čl. 332. st. 8. Ustava SR Hrvatske; te čl. 350. Ustava SRH, Za tekst vidi: «Ustav SFRJ i Ustav SRH», Političke teme, Zagreb, 1974.

¹¹ O hrvatskoj državnosti vidi i: VUKAS, Budislav, ml., „Hrvatska državnost s gledišta međunarodnog prava“ - Magistarski rad, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2002., str. 65-71

¹² Npr. donosi zakone i druge republičke pravne akte, proračunsko pravo, udio i u saveznom zakonodavstvu i saveznom proračunu, raspisuje republički referendum, razmatra sva osnovna pitanja koja su od značenja za politički, privredni, kulturni i društveni život i razvoj u Republici, detaljnije vidi: SRUKA, Josip, „Ustavno uređenje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije“, Zagreb, 1982., str. 383,384

¹³ Tako je primjerice Vijeće udruženog rada Sabora samostalno odlučivalo o pitanjima raspodjele dohotka za opće društvene i zajedničke potrebe, donosilo zakon kojima se je privremeno ograničavalo raspolaganje društvenim sredstvima u smislu dohodaka organizacije udruženog rada, odlučivalo o obveznom udruživanju organizacija udruženog rada i o svim drugim pitanjima od interesa za radnike i druge radne ljude u društvenom radu, ako Ustavom nije predviđen neki drugi način odlučivanja. Sličnih ovlasti s obzirom na samoupravni društveni i državni sustav ima vrlo mnogo u Ustavu.

odlučivanja prikazanom pod d., jer su novi ustavni amandmani i sam Božićni ustav iz 1990. eliminirali postojeće ideološke sadržaje, a izbori za novi mandat Sabora, prema novom Ustavu biti će raspisani tek u kolovozu 1992. Ustav SRH predviđa i novi organ, Predsjedništvo republike¹⁴ (neki vid kolektivnog šefa države), te Izvršno vijeće Sabora SRH¹⁵ (neki vid vlade, koja međutim djeluje sukladno načelu skupštinskog sustava u okviru ustavno definiranih nadležnosti Sabora).

Zasjedanje prvog hrvatskog sabora – 30. svibanj 1990.

Sjednica Hrvatskog sabora (Sabora Socijalističke Republike Hrvatske) otvorena je u vrlo svečanom ozračju¹⁶, što je ukazivalo na njezino iznimno značenje. Do izbora novog predsjednika Sabora, sjednici je predsjedavao Josip Manolić, kao najstariji zastupnik, a već

---

¹⁴ Stvaranje ovog tijela obrazloženo je upravo željom da se ustavnopravno iskaže intencija konstituiranja socijalističkih republika kao država. Predsjedništvo je samostalni organ političke inicijative i političke koordinacije, koji se dosta razlikuje od klasičnih guvernera u federativnim državama. Bira ga Sabor SRH, a njegova je osnovna uloga predstavljanje Republike, davanje pomilovanja, proglašenje zakona, dosta široka ovlaštenja u inicijativama društvenog, gospodarskog i državnog razvitka, ali i vanjske politike, a Predsjedništvo predlaže kandidate za predsjednika Izvršnog vijeća Sabora, te njegove članova. (vidi članak 382. Ustava SRH). Tu su i njegova ovlaštenja u vrijeme ratnog stanja, te neposredne ratne opasnosti i dr. Rad Predsjedništva ipak je ograničen u svojoj samostalnosti jer je njegov član po službenoj dužnosti predsjednik republičkog CK Saveza komunista. Međutim, ipak široka ovlaštenja Predsjedništva mogu u nekom ekstenzivnijem tumačenju navesti na zaključak da se radi o nekom vidu kolektivnog državnog poglavara).

¹⁵ To je organ Sabora Republike, kojemu je povjerena političko-izvršna funkcija u okviru prava i dužnosti Republike. Sukladno ustavnom članku 395. Izvršno vijeće Sabora je organ Sabora SRH, odgovoran Saboru za stanje u Republici, za provođenje politike i izvršavanje propisa koje usvaja i donosi Sabor, te usmjerava i usklađuje rad republičkih tijela uprave. Ono predlaže Saboru zakone i društvene i državne planove, te vrši i druge poslove koje podsjećaju na izvršni organ u državama sa načelom podjele vlasti. Opširnije vidi: SRUKA, Josip., op.cit., str. 393,394

¹⁶ Na svečano ozračje i značenje koje se pridavalo konstituiranju prvog hrvatskog višestranačkog Sabora ukazivali su i brojni događaji toga dana. Tako su se brojni zastupnici i uglednici uoči početka sjednice okupili u zagrebačkoj Katedrali na misnom slavlju koje je predvodio zagrebački nadbiskup i Kardinal dr. Franjo Kuharić. On je u propovjedi naglasio važnost pobjede demokracije u Hrvatskoj založivši se za «duhovni, moralni, kulturni i ekonomski napredak hrvatskog naroda u skladu s njegovim neotuđivim suverenitetom, a za dobro i sigurnost svih građana kojima je Hrvatska lijepa domovina». Svečarski duh obilježio je ostatak dana i po završetku sjednice na zagrebačkim ulicama i Trgu Republike, a proslava je nastavljena na jezeru Jarun uz nazočnost novoizabranog hrvatskog vodstva. Na saborskom zasjedanju čitani su brojni brzogovori iz svih dijelova svijeta, odašiljanih sa brojnih adresa značajnih institucija i udruga hrvatskoga naroda. Brojni su zastupnici, pozdravljajući Sabor izražavali duboke emocije i radost, osjećajući najavu boljih dana u životu hrvatskoga naroda. I samo novoizabrano vodstvo, ovaj je Sabor doživljavalo kao Dan svehrvatske državnosti, te će se pod nazivom Dan državnosti nazivati i središnji državni blagdan nove Hrvatske. Novim uređenjem blagdana u RH 2002. biti će ukinut taj blagdan, koji se danas obilježava kao Dan hrvatskoga sabora. Sve to ukazuje na značenje koje ovaj Sabor ima u pamćenju hrvatskoga naroda.

uvodne rasprave o dnevnom redu i o izmjenama i dopunama Poslovnika Sabora SRH ukazivale su na suprotstavljanja zastupnika vladajuće HDZ i oporbenih reformiranih komunista. Izabrana je Komisija za izbor i imenovanja koja je izvršila verifikaciju mandata, a onda se je prešlo na najznačajnije odluke i rasprave.

Usljedio je izbor predsjednika Sabora, za što je predložen i izabran zastupnik HDZ dr. Žarko Domljan, dok su na dužnosti podpredsjednika izabrani Stjepan Sulimanac i Vladimir Šeks (oba HDZ) dok je za trećeg podpredsjednika izabran Ivica Percan (SKH – SDP). S obzirom na zamrzavanje svojih zastupničkih mandata četvrti podpredsjednik, iz redova Srpske demokratske stranke, nije mogao biti izabran.¹⁷ Slijedio je i izbor Delegacije Sabora SRH u Vijeće republika i pokrajina Skupštine SFRJ.

Novoizabrani predsjednik Sabora Žarko Domljan u svojem je nastupnom govoru istakao nužnost ostvarivanja suvereniteta hrvatskog naroda, napose u pogledu političkog, gospodarskog i kulturnog shvaćanja tog suvereniteta, uz sudjelovanje svih političkih snaga hrvatskoga naroda i svih građana Hrvatske. U govoru se mogu uočiti i smjerovi buduće hrvatske politike, u smislu institucionalne izgradnje države, kao ozbiljenje tog suvereniteta, gdje Sabor ima vrlo važnu ulogu, kao i isticanje glavnih hrvatskih vanjskopolitičkih interesa prema Europskoj uniji (tada Europskoj ekonomskoj zajednici) i vrijednostima zapadnoga demokratskoga svijeta. No, Domljan ukazuje i na vrlo delikatne okolnosti koje će u idućim mjesecima bitno otežati, pa i onemogućiti postizanje svih spomenutih ciljeva.¹⁸

Pristupilo se je zatim izboru novoga republičkog predsjedništva, te njegova predsjednika. Za predsjednika predsjedništva SRH izabran je čelnik HDZ dr. Franjo Tuđman, dok su kolektivnog šefa republike činili akademik Dalibor Brozović, Josip Manolić, akademik Krešimir Balenović, Antun Vrdoljak, mr. Miloško Vučković i akademik Dušan Bilandžić.¹⁹

---

¹⁷ Zastupnici Srpske demokratske stranke, izabrani u Sabor zamrznuli su svoje odnose sa Saborom i novom hrvatskom vlasti. Svoja su stajališta izrazili u brzojavu koji je pročitana tijekom sjednice. Ovakva odluka SDS-a pokušavalo se je opravdati i incidentom kada je u Kninu ranjen jedan srpski građanin, no spomenuta stranka neće sudjelovati u radu Sabora za cjelokupnog njegovog mandata, bez ikakvog pokazivanja političke volje za razjašnjavanje međusobnih nacionalnih odnosa. Mada su nastojanja za sporazum s čelništvom SDS sa hrvatske strane postojala (susret Tuđman – Rašković idr.) SDS je zapravo odražavala stajališta velikosrpske nacionalističke i ekspanzionističke politike u Hrvatskoj, te će u sprezi s drugim čimbenicima te politike već vrlo skoro voditi agresorski rat protiv Hrvatske, s najpogubnijim posljedicama.

¹⁸ Za tekst govora vidi: Delegatski Vjesnik Skupštine SFRJ i Sabora SRH, god. XVI., - br. 510, Zagreb, 7. VI., 1990.

¹⁹ Predsjedništvo SRH što ga je predviđao Ustav SRH iz 1974. postojalo je vrlo kratko. Amandmanima na Ustav, što ih je inicirala nova vlast, a koji su izbrisali socijalističke atribute iz naziva Republike te državnih simbola, redefinirane su neke institucije državne vlasti (Izvršno vijeće i uprava), te je ukinuto predsjedništvo. Od tada Republika Hrvatska ima predsjednika i šest potpredsjednika, Vidi Amandman

Svoj je inaugurativni govor u Saboru predsjednik Tuđman utemeljio na osnovnim stajalištima i vizijama pobjedničke HDZ. Tuđman naglašava povijesnu ulogu Hrvatskoga sabora, ističući da «ni u jednoj drugoj ustanovi hrvatskog narodnog života nije bila tako izravno očitovana opstojnost, samosvojnost i samoodređenje, kako u neprekinutosti trajanja i djelovanja Hrvatskog sabora²⁰». Navedena tvrdnja argumentirana je u nastavku govora brojnim povijesnim činjenicama, koje upućuju na zaključak kako je baš Hrvatski sabor bio glavni i najdominantniji predstavnik hrvatskoga suvereniteta i državnosti kroz povijest.

Tuđman se osvrće i na tadanji aktualni trenutak, izražavajući svoja stajališta vizija demokracije i pluralističkog parlamentarnog sustava, koji je baš tom sjednicom iniciran u hrvatskom političkom životu. On uočava i delikatnost vremena u smislu vrlo složenih okolnosti u međunarodnim odnosima, a ponajviše unutarjugoslavenskim problemima koje on vrlo dobro osjeća i poznaje. I osnovni ciljevi i zadaće nove vlasti uvjetovane su takvim okolnostima.

U završetku svojega govora Tuđman izjašnjava osnovne ciljeve nove vlasti, od kojih će najveći dio u idućim godinama unatoč golemim poteškoćama i izazovima ipak ostvariti. To su ovi ciljevi:

1. donošenje novog hrvatskog Ustava;
2. Uređenje novog ustavnog položaja Hrvatske u Jugoslaviji (tada se predlaže konfederativni model jugoslavenske zajednice);
3. uključivanje Hrvatske u europske integracije;
4. ustanovljenje poretka pravne države i modernizacija državne uprave;
5. duhovna obnova i projekt pomirbe hrvatskoga naroda (u smislu dokidanja njegove podjele prema različitim, najviše ideološkim temeljima i povijesnim iskustvima);
6. promjene u vlasničkim odnosima i gospodarstvu;
7. demografsko oživljavanje;
8. povratak iseljništva i povezivanje iseljene i domovinske Hrvatske;
9. nužnost promjena u javnim službama (kultura, šport, a pogotovo prosvjeta)
10. moralna obnova i etika rada (napuštanje ideološkog shvaćanja rada i radnih odnosa).

Analizom govora predsjednika Predsjedništva SRH moguće je uočiti kako je među naznačene ciljeve, odmah uz tadašnje glavne smjernice državne politike (donošenje novog Ustava i preispitivanje položaja RH u Jugoslaviji) ulazak RH u europske integracije predstavlja glavnu vanjskopolitičku viziju novog državnog vodstva. Ciljevi i točke koji slijede

---

LXII., NN, Br. 31/90, 28. srpnja 1990., Vidi: MILARDOVIĆ, Anđelko, „Dokumenti o državnosti Republike Hrvatske,“ Alineja, Zagreb, 1992.

²⁰ TUĐMAN, Franjo, «Sabor na braniku hrvatske državne samobitnosti», Delegatski vjesnik Skupštine SFRJ i Sabora SRH, god. XVI., br. 510, Zagreb, 7. VI. 1990.

potpuno su kompatibilni ukupnom temeljnom vrijednosnom sustavu kojega tada, kao i danas promiče Europska Unije. Ona je u to vrijeme još bila u predmaastrichtovskoj fazi njezina razvitka, ali suočena s gotovo paradigmatiskim promjenama, što ih je uzrokovao pad komunizma u istočnoj Europi.

Pristupilo se zatim izboru novog predsjednika vlade (tada Izvršnog vijeća Sabora SRH). Prema ustavnim amandmanima (Amandman LXI.) Predsjedništvo Republike predlaže Saboru predsjednika Izvršnog vijeća. Za tu je dužnost predložen i izabran Stjepan Mesić, tada visoki dužnosnik pobjedničke HDZ. U svom nastupnom govoru Mesić se osvrće na aktualno vrlo složeno ekonomsko stanje, koje je, kako smo naglasili u uvodnom dijelu ovog rada, obilježeno dubokom ekonomskom krizom. On predstavlja prioritete mjere koje stoje pred Vladom za sagledavanje stanja i njegovo saniranje, te u nastavku svojega govora ističe i osnovne ciljeve njegove vlade. Oni slijede velike reformske imperativne prijelaska sa socijalističkog gospodarskog koncepta, na onaj kompatibilan zemljama zapadnoeuropskih modela. (sloboda poduzetništva, strana ulaganja, radikalne izmjene fiskalne i socijalne politike...), a nužno je utvrditi i osnovne ekonomske prioritete Republike. Mesić naglašava usmjeravanje vladine politike prema zaštiti hrvatskih interesa u skladu, dakako s jugoslavenskom općom politikom, no zaštita nacionalnih resursa i njihovo iskorištavanje u vlastitom interesu postavljen je kao prioritet Mesićeva novog kabineta.²¹ No vrlo složene okolnosti evoluiranja jugoslavenske krize potpuno će onemogućiti izražavanje osnovnih vladinih ciljeva, te će već vrlo brzo vlada morati redefinirati svoje zadaće u pravcu zaštite osnovnih sigurnosnih interesa, a kasnije i obrane suvereniteta Republike. Rasprava o imenovanju članova Izvršnoga vijeća Sabora nastavljena je idućega dana, 31. svibnja 1990.

Saborska rasprava, načelno podržavajući osnovne iznesene ciljeve i zadaće vlade, ukazivala je na nužnost rješavanja pojedinih pitanja, dajući prioritet nekim obrazloženim ciljevima (npr. turizam, jadranska orijentacija, radikalnije redefiniranje odnosa prema saveznoj ekonomskoj politici, ekološki prioriteti, poljoprivredne reforme i revalorizacija sela...). Može se zaključiti da je ipak postignut jedinstveni stav saborskih zastupnika u cilju reformske orijentacije nove vlade, kao i postizanje svima prihvatljivih takvih rješenja koja će imati u vidu veću zaštitu hrvatskih gospodarskih interesa.

Svoje konstituiranje Sabor je okončao konstituiranjem svoja tri vijeća, koja slijede tadanji ideologizirani koncept uređenja hrvatskog parlamenta. Tako su konstituirani Vijeće općina, Vijeće udruženog rada i Društveno-političko vijeće Sabora, te izabrani njegovi

---

²¹ MESIĆ, Stjepan, «Izlaz iz krize postoji» - tekst govora vidi u Delegatski vjesnik Savezne skupštine SFRJ i Sabora SRH, br. 510., Zagreb, 7. VI. 1990.

predsjednici i čelni dužnosnici. Izvješća Sabora govore o uspješnom početku višestranačkog djelovanja na prvim sjednicama, ovih, vrlo specifičnih tijela hrvatskog parlamenta.²²

ZAKLJUČAK

Konstituirajuća sjednica Sabora po svojem značenju ima najviše političku i povijesnu vrijednost u činjenici što je nakon 45 godina jednostranačkog i ideološkog ustroja Sabora u Hrvatskoj, izabran višestranački parlament, te iniciran proces ulaska Hrvatske u red parlamentarnih demokracija. Državnopravno, ovaj Sabor ima značenje u toliko što od tada on postaje višestranački demokratski parlament, koji u institucionalnom i funkcionalnom smislu želi biti usporediv s primjerima zemalja zapadno-demokratskog kruga. No, njegovo značenje, u smislu donošenja neke odluke kojom je reguliran državnopravni status Hrvatske ovo zasjedanje Sabor, dakako nije donio. Ipak, možemo ustvrditi da je povijesno gledajući, ovo zasjedanje Sabora dalo onaj ključni inicijalni impuls koji će već vrlo skoro početi donositi iznimne odluke hrvatske povijesti, od donošenja novog Ustava (tzv. Božićnog ustava, 22. prosinca 1990.), pa do donošenja ključnih odluka, temeljem kojih će Hrvatska biti konstituirana kao samostalna i suverena država (25. lipanj 1991. i 8. listopad 1991.). Bio je to dakle početak povratka na put prema potpunoj hrvatskoj državnosti.

Hrvatski je sabor, iako u ustavnim okolnostima polupredsjedničkog sustava, kroz deset godina razdoblja konstituiranja i afirmacija hrvatske države, odigrao vrlo važnu ulogu. On je u tom vremenu vrlo teških okolnosti donio niz zakona i odluka, kojima će postaviti temelje moderne hrvatske države, u smislu kriterija Europske unije, ali i imperativa međunarodne zajednice. U funkcionalnom smislu Sabor će se sretati sa mnogim problemima koji karakteriziraju i druge države u svijetu (npr. narušavanje ravnoteže između zakonodavne i izvršne vlasti u korist izvršne; Sabor bi trebao više razvijati svoju kontrolnu funkciju, te predstavljati kongres mnijenja i dr.), no time njegova bitna uloga u razvitku Hrvatske neće biti bitnije smanjena.

Novi ustavni sustav na tragu ideja parlamentarne demokracije (2000/2001.) trebao je proširiti značaj parlamentarnog odlučivanja i njegove uloge u funkcioniranju hrvatske države. Na ovom mjestu na ta pitanja i dvojbe ne možemo sustavno odgovarati. Naglašene su i argumentirane kritike, kako je hrvatski Sabor bio pod snažnim utjecajima izvršne vlasti u svim hrvatskim vladama nakon navedenih ustavnih promjena. Račanovi kabineti (2000. – 2003.) svoje su temeljne odluke usuglašavali ponajviše na razini pretparlamentarnih koalicijskih sastanaka, koja su navlastito ovisila o političkom odnosu glavnih vladinih partnera (SDP i HSLS), pa čak i omanjih partnera, iz tzv. Porečke skupine. Mnoge kritike na djelovanje Sabora bilo je vezano i uz vlade Ive Sanadera (2003. – 2009.), kada je vladajuće

---

²² Za predsjednika Vijeća udruženog rada izabran je Ivan Matija, kandidat SKH-SDP, dok je Ivan Vekić ih HDZ izabran za predsjednika Društveno-političkog vijeća. Predsjednik Vijeće općina postao je Slavko Degoricija, kojeg je predložila HDZ.

koalicija desnog centra, zbog naglašenije većine u Saboru ostvarivala lakši, pa i autoritativniji odnos s manjim koalicijskim partnerima, što je pretpostavljalo njihovo lakše i brže parlamentarno usvajanje. Vlada Jadranke Kosor (2009.-2011.) povratit će dijelom političku važnost Sabora, a suvremeni politički analitičari ponovno ukazuju na ojačanu dominaciju izvršne vlasti, u odnosu na političku ulogu sabora u hrvatskom društvu i ustavnoj zbilji, nakon parlamentarnih izbora 2011. g, poglavito zbog dominantne apsolutne većine Koalicije lijevog centra, aktualne hrvatske administracije.

Hrvatski je sabor međutim odigrao iznimnu ulogu u procesima pristupanja RH EU. Na ovom mjestu to možemo tek najkraće naznačiti. No, neosporno je da je Sabor gradio moderni hrvatski politički parlamentarni sustav a nakon početka hrvatskih pregovora s EU, koji su otvoreni u ranim jutarnjim satima u noći s 3. na 4. listopada 2005. on je odigrao i nemjerljivu ulogu u postupku pristupanja RH EU. Ona se može odrediti barem u tri glavna pravca. Prvo, Sabor je donosio sve temeljne odluke i glavne pravne akte na putu prema EU.²³ Drugo, on je nastavio dogradnju hrvatskog demokratskog zakonodavstva i njegove harmonizacije sa zakonodavstvom EU, i naposljetku, Hrvatski je sabor kroz Odbor za nadzor pregovora s EU, odigrao važnu nadzornu ulogu u procesu pristupnih pregovora s EU.

U predvečerje pristupanja RH EU, 29. lipnja, Hrvatski će sabor svojom Rezolucijom pozdraviti ulazak RH u Uniju. Saborska većina ipak nije prihvatila da se navedena Rezolucija u svojoj argumentaciji teze kako je ulazak u Europsku Uniju bio cilj svih vlada nakon demokratskih promjena, referencom pozove na nastupni govor prvog predsjednika RH, dr. Franje Tuđmana baš na sjednici Sabora 30. svibnja 1990. No, ta pragmatična odluka aktualne hrvatske parlamentarne većine, ničim ne može umanjiti značenje 30. svibnja 1990. za hrvatsku povijest. Njime je ipak otvoreno novo poglavlje hrvatske povijesti, koje i unatoč svim izazovima, možemo naslovljavati europskim razdobljem.

LITERATURA

1. Dubravko Jelčić, vidi: JELČIĆ, D., Dnevnik od rujna do rujna 1989./1990, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb, 1991.
2. ERENST – SUNKO, Zrinka, OBADIĆ, Ivan, MARELJA, Miran, »The Legal Basis of Trade and Cooperation Between EEC and Yugoslavia – ‘Pre-history’ of Bosnia and Herzegovina Accession to the European Union«, u: *2nd International Conference ‘Economic System of the European Union and Accession of Bosnia & Herzegovina*, [bez oznake urednika]. Travnik: Sveučilište/Univerzitet Vitez, 2013., str. 244-264.
3. GRDEŠIĆ, Ivan, et.al., „Hrvatska u izborima'90“, Algebra, Zagreb, 1991.

---

²³ Primjerice Rezolucija Hrvatskog sabora o pristupanju RH Europskoj Uniji, 18. prosinca 2002.; 9. ožujka 2013. Hrvatski sabor potvrdio Odluku o rezultatima referenduma o pristupu RH u EU; Sabor je ratificirao Ugovor o pristupanju RH EU, zajedno sa zakonodavnim tijelima 27 država članica i Europskim parlamentom.

4. HUDELIST, Darko, „Tuđman – biografija“, Profil, 2004.
5. KASAPOVIĆ, Mirjana, et. al., „Hrvatska politika 1990. – 2000 – izbori, stranke i parlament Zagreb, Hrvatska politologija, Zagreb, 2002.
6. MANGOVSKI, Petar, L., «Suverenost republika u ustavnom sistemu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije», Jugoslavenska revija za međunarodno pravo, Br. 3, Beograd, 1969., str. 409-417
7. MESIĆ, Stjepan, «Izlaz iz krize postoji» - tekst govora vidi u Delegatski vjesnik Savezne skupštine SFRJ i Sabora SRH, br. 510., Zagreb, 7. VI. 1990.
8. MILARDOVIĆ, Anđelko, „Dokumenti o državnosti Republike Hrvatske,“ Alineja, Zagreb, 1992.
9. SRUKA, Josip, „Ustavno uređenje Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije“, Zagreb, 1982.
10. TUĐMAN, Franjo, «Sabor na braniku hrvatske državne samobitnosti», Delegatski vjesnik Skupštine SFRJ i Sabora SRH, god. XVI., br. 510, Zagreb, 7. VI. 1990.
11. VUKAS, B., ml. «Pravnopovijesne reference u ustavnim preambulama država srednje i jugoistočne Europe u postkomunističkom razdoblju“, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, Vol. 63, Svezak 5 i 6, Zagreb, 2013, str. 1235 i dalje
12. VUKAS, Budislav, „Državnopravni status tršćanskog područja 1947. – 1954.“ – Doktorska disertacija, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2006., str. 321 – 323
13. VUKAS, Budislav, ml., „Hrvatska državnost s gledišta međunarodnog prava“ - Magistarski rad, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2002., str. 65-71
14. VUKAS, Budislav, ml., «O hrvatskoj državnosti u vremenu 1945. do 1992», Vladavina prava, Zagreb, 2001., God. V., Br. 1., str. 7-24
15. VUKAS, Budislav, ml., „«Europska zajednica i Konferencija o Jugoslaviji u vremenu početaka internacionalizacije jugoslavenske krize – posljednji pokušaj spašavanja jugoslavenske zajednice», Rijeka, Godina IX., Svezak 2., Rijeka, 2004., str. 103 – 109

Budislav Vukas